

Lyubych O. A.

FEATURES OF CRIMINAL PUNISHMENT SYSTEM IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE RUSSIAN EMPIRE IN 19 TH CENTURY

Research is devoted to the consideration of the basic stages of formation of criminal punishment system in terms of the criminal legislation of the Russian empire in 19 th century.

In the article various approaches to concept and essence of the criminal punishment, developed by the lawyers in the XIX th centuries are analyzed. In this connection the various points of view on the put problem are systematized and generalizing conclusions on understanding of criminal punishment during the considered period of development legal thought are drawn.

Key words: *punishment, criminal policy, punishment types, humanism of criminal punishment.*

УДК 343.1

Каменський Д. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри правознавства,

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ

ОБМАН ЯК СИСТЕМНА ОЗНАКА ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА США

Статтю присвячено порівняльному аналізу ознаки обману як спільного, системоутворюючого елементу у складі економічних злочинів за кримінальним законодавством України та США. Проаналізовано наукові позиції вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо переважно шахрайської природи економічних зловживань в обох державах. Наведено практичні приклади на користь тези про обман як змістовну основу та ключовий фактор поза конкретними проявами економічної злочинності. Зроблено висновок про притаманність серйозних недоліків як законодавчого й конструктивного характеру шахрайським заборонам за кримінальним законодавством як України, так і США.

Ключові слова: *економічний злочин, шахрайство, заборона, порівняльно-правовий аналіз.*

Постановка проблеми. Якщо подивитись на групи економічних посягань за законодавством України та США під кутом їх концептуальної та структурної побудови, то неважко побачити, що дві національні моделі кримінально-правової охорони економічних відносин істотно відрізняються. Так, якщо українські заборони на економічні (господарські) зловживання розміщені в єдиному розділі VII Особливої частини КК України та є в прин-

ципі уніфікованими за ознаками родового об'єкта – вони покликані охороняти окремі компоненти економічних відносин у суспільстві, то в американському законодавстві спостерігається певний «хаос» із цього питання, оскільки економічні заборони розташовані не лише у межах федерального КК, а й буквально «розкидані» по інших розділах 33 США – оскільки це має місце, наприклад, щодо кримінально-правової охорони відносин фондового ринку та обігу цінних паперів.

Незважаючи на такий очевидний контраст у підходах до кримінально-правової регламентації протиправної поведінки в сфері економіки, спільних рис у досліджуваних системах також вистачає. Це проявляється уже не на макро-, а на мікрорівні, тобто в процесі зіставлення окремих елементів порівнюваних складів злочинів. Звертає на себе увагу та обставина, що економічна сутність протиправної поведінки, що змістовно пронизує практично всі ознаки відповідного злочину, і передусім ознаки його об'єктивної сторони (тут принагідно звертаємося до вітчизняної термінології), є подібною в обох юрисдикціях. Схеми обманного заволодіння коштами, іншими матеріальними ресурсами, або уникнення від сплати обов'язкових за законом витрат (виплат), незважаючи на всю їх різноманітність та специфіку в обох країнах зводяться в принципі до однакових ключових засад – переважно корислива мотивація; збереження високого соціального статусу із одночасною реалізацією злочинної поведінки; висока латентність злочинів цієї категорії, у т. ч. завдяки високому соціальному становищу зловмисників та наявності величезних матеріальних, організаційних, а часом і політичних ресурсів; відсутність насильства і переважання складних обманних способів реалізації протиправної поведінки; призначення за білокомірцеві посягання значно поблажливіших порівняно з іншими злочинами покарань тощо.

При цьому дослідницьке «занурення» в матерію кримінального закону та практики його застосування в США в контексті «економічного блоку» федеральної кримінально-правової політики спонукало ідентифікувати одну ключову ознаку, що в принципі здатна об'єднати всі види економічних посягань, розкрити їх спільну сутність. Мова йде про обман, про латентну і шахрайську форму поведінки зловмисника, який ефективно пе-

рекручує економічно значущу інформацію, нерідко у величезних обсягах, на свою користь із переважною метою покращення свого майнового стану у нелегальний спосіб. Цей висновок дозволяє по-іншому оцінити сутність економічних посягань і, відповідно, реагуючих на них заборон у межах вітчизняного кримінального законодавства. Дійсно, якщо тримати в дослідницькій уяві ідею про обман як певний фундаментальний чинник (першоджерело) протиправної поведінки у сфері економічних відносин, то можна чітко простежити на рівні окремих статей розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» вітчизняного КК їх здебільшого шахрайську природу, втілення у них обману різного змісту, рівня складності та ступеня досконалості реалізації.

В історичному контексті варто зазначити, що ще в 1757 р. Англійський парламент запровадив нормативну заборону на фальшиве удавання (англ. – false pretenses), що за допомогою активної судової правотворчості протягом наступних понад 200 років розвилось у нормативне підґрунтя для низки шахрайських заборон, причому як в Англії, так і в США. Справа в тому, що за загальним правом крадіжка означає лише заволодіння чужим майном, без отримання легального права власності на нього. Відповідно тривалий час існував певний «вакуум» щодо належної юридичної оцінки ситуацій, коли зловмисник шляхом активного чи пасивного обману спонукав потерпілого передати йому право власності на таке майно. Офіційне ухвалення в 1757 р. заборони на фальшиве удавання в Англії змінила цю ситуацію щодо належного кримінально-правового реагування на краще. Зазначена кримінально-правова норма передбачає п'ять обов'язкових для встановлення елементів: 1) неправдиве представлення будь-якої матеріальної обставини, що стосується теперішньої чи минулої події, що 2) спонукає потерпілого 3) передати право власності 4) на своє майно винному, 5) який усвідомлює, що а) його представлення матеріальної обставини є неправдивим та б) має намір у такий спосіб обманути потерпілого.

Докладно аналізуючи зазначені елементи, професор Уейн Лафейв слушно додає, що ця нормативна конструкція, інтегрована у тій чи іншій формі в кримінальне законодавство федерації та окремих штатів у США, стала прототипом для чималої кількості сучасних форм шахрайських зловживань, у т. ч. тих, які

традиційно відносяться до економічних злочинів: завідомо шахрайське виписування банківських чеків (які не підкріплені коштами чи взагалі не підтверджені банківським рахунком), поштове шахрайство, шахрайство у сфері реєстрації випуску цінних паперів, підробка документів, незаконне використання кредитних карток тощо [1, с. 114–140].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Паралельно звернемося до влучного, на наш погляд, висловлювання Навроцького В. про те, що практично всі новели розділу про злочини у сфері господарської діяльності можна віднести до різновидів шахрайства в його широкому розумінні [2, с. 281]. При цьому обман у складі злочинів, передбачених розділом VII Особливої частини КК України, переважно стосується різнопланової інформації економічного характеру (наявності та характеристик матеріальних і нематеріальних активів, вартості товарів, послуг і самих компаній, фінансових трансакцій, договірних зобов'язань, умов спільної економічної діяльності тощо). Причому з урахуванням «самобутніх» економічних реалій в Україні, існують достатні підстави додати до обману ще й корупційну складову, адже ні для кого не секрет, що часто на практиці для успішної реалізації схеми економічного шахрайства одного лише обману (приховування істини) недостатньо – потрібен впливовий владний ресурс.

Як влучно зауважує Безверхов А. Г., наприкінці ХХ ст. кримінальна політика у сфері економіки отримала ухил у бік послаблення кримінально-правової охорони майнових і господарських відносин. Витіснення кримінального закону з цієї сфери відбувається шляхом, перш за все, повної та (або) часткової декриміналізації і депеналізації тих економічних злочинів, які вчиняються шляхом обману і зловживання довірою. Законодавець начебто запевняє нас у тому, що афери – це невід'ємна частина підприємницької системи, своєрідна платня за ринкову організацію виробництва і що до них потрібно ставитися терпимо і поблажливо [3, с. 32]. Очевидно, що теза вченого не позбавлена одночасно і частки справедливості, і певної контраверсійності – водночас вона спонукає нас серйозно замислитись над глибинними умовами функціонування ринкової економіки, а також над адекватністю та своєчасністю її охорони державою за допомогою норм кримінального закону.

Виклад основного матеріалу. Не будемо голосливними і наведемо дещо сумний і певною мірою повчальний для нашого суспільства приклад стосовно масштабної шахрайської оборудки, реалізованої в тандемі громадянином США та громадянкою України у період з 2005 по 2008 рр. під умовною назвою «фінансова піраміда Флетчера». Створена за попередньою змовою Робертом Флетчером – американським аферистом, який свого часу потрапив у поле зору американських правоохоронців через зловживання на фондовому ринку, та Ольгою Дубровською – колишньою власницею міжнародного шлюбного агентства, злочинна фінансово мотивована схема за час свого існування заподіяла понад двомстам потерпілим матеріальну шкоду на суму в майже 10 млн дол. США. Унікальність фінансової піраміди, оформленої у вигляді ТОВ «Глобальна система тренінгів» (умовної «родички» славнозвісної контори «Роги й копита» Остапа Бендера) полягала в тому, що здійснювані в її межах шахрайські махінації та завідомо неправдиві рекламні акції маскувались під начебто інвестиції в реальний сектор вітчизняної економіки.

За результатами слідчо-оперативних дій, проведених Головним управлінням СБУ в м. Києві, Роберта Флетчера було затримано 22 листопада 2008 р. – він перебував під вартою до 13 лютого 2015 р., після чого був звільнений під заставу в 1 млн грн (справа досі розглядається в суді). Ольгу Дубровську було засуджено вирокком Святошинського районного суду м. Києва до семи років позбавлення волі за вчинення злочинів, передбачених ст. 255 та 190 КК України. Також суд ухвалив стягнути з неї на користь потерпілих 50 млн грн компенсації заподіяної майнової шкоди [4].

Кримінальна справа Флетчера-Дубровської слугує симптоматичним прикладом на шахрайське ошукування людей, які бажають отримати надприбутки від своїх інвестицій й схильні вірити у 100–300 % доходу в рік. Такі потенційні «жертви», напевно, завжди були і будуть, і саме на них роблять ставку махінатори. Не останню роль у цій кримінальній історії відіграв, на наш погляд, і факт поєднання злочинних зусиль і ресурсів американського зловмисника та його української «колеги». Такий злочинний «симбіоз», у якому стратегію забезпечував Роберт Флетчер, видаючи себе за успішного американського бізнесмена-інвестора, а тактикою в українських реаліях опікувалась його поплічниця

Дубровська, небезпечно вдало зарекомендував себе в очах ошуканих українських «клієнтів» піраміди – не в останню чергу, напевно, через застосування американського «бренду» ділового успіху, прибутковості та гарантованої стабільності.

Мабуть, що своє раціональне зерно має позиція Дудорова О. О., Мовчана Р. О. та Дацюка В. Б., які у спільній науковій статті, присвяченій комплексному вивченню питань кримінально-правової протидії створенню фінансових пірамід в Україні, пишуть про неправильність кваліфікації дій зі створення та забезпечення функціонування фінансових пірамід за статтею КК про шахрайство. Справді, які б зміни не вносились до ст. 190 КК України, доки в ній фігуруватиме вказівка на обман чи зловживання довірою як на обов'язкові способи вчинення, передбаченого цією статтею злочину, підстав кваліфікувати дії організаторів вказаних «просунутих» утворень (фінансових пірамід) як шахрайство не буде. Для інкримінування ст. 190 КК України, додають автори статті, необхідно встановити, що в конкретній ситуації потерпілий не усвідомлював факту застосування щодо нього обману або зловживання довірою. Якщо ж особа усвідомлює факт вчинення щодо неї обманних дій, однак, ігноруючи таку обізнаність і переслідуючи мету отримати майнову вигоду, бере участь у фінансовій операції (зокрема, ризикуючи і розраховуючи своєчасно «вийти з гри», вкладає гроші у фінансову піраміду), то склад злочину «шахрайство» буде відсутній. Логіка проста: у такому разі характерний для цього злочину проти власності дефект волевиявлення відсутній [5, с. 115].

Продовжуючи науковий дискурс про домінуючу ознаку шахрайської поведінки у сфері економічної злочинності в Україні та США, зазначимо, що із справжнім науковим інтересом сприймається інтерпретація концепції шахрайства в американському кримінальному праві, запропонована Семюелом Буеллом – відомим фахівцем у сфері відповідальності за економічні злочини. Він справедливо звертає увагу на те, що суспільні реалії навколо шахрайських зловживань чинять серйозний тиск на існуючі підходи до нормативної регламентації такої поведінки. Автор слушно додає, що з усталених позицій загального права шахрайство завжди тлумачилось поширювально, у режимі постійно відкритого переліку форм реалізації обманної поведінки. Тобто перманентне

розширення меж кримінальної відповідальності за шахрайські злочини відбувається за результатами розгляду кримінальних справ *ex post*. Водночас серйозна небезпека для суспільства в цілому та окремих індивідів, у т. ч. суб'єктів економічних відносин, постає тоді, коли невідомо, яким чином суд буде реагувати на нові, можливо неоднозначні з точки зору попередньої практики та моральних установ, форми юридично (та економічно) значущої поведінки. Вчений переконаний у тому, що юридичне визначення шахрайства не може виправдовувати *ex ante* (спрямовану на майбутнє) неточність, змістовну розмитість його нормативної «оболонки» – відповідної заборони. Професор Буелл резюмує, що пошук вдалого правового визначення шахрайства повинен бути компромісним і враховувати, з одного боку, соціальні вимоги та фактори перманентного науково-технічного прогресу і розвитку економіки, а з іншого – права і законні інтереси інших осіб – членів суспільства. Якщо вибір паде на звужувальне розуміння шахрайства, то одразу виникає небезпека реалізації об'єктивно суспільно шкідливої поведінки за відсутності належного реагування з боку закону. І навпаки, якщо шахрайство буде інтерпретуватись занадто поширювально, члени суспільства, і не в останню чергу бізнесмени, потраплятимуть у пастку невідомого – ніхто не буде заздальгідь, тобто до завершення судового розгляду по кожній кримінальній справі, знати про межі правомірності своєї поведінки, що тільки-но планується. Отже, як бачимо, концепція злочинного шахрайства є не такою вже й однозначною, як може здаватися на перший погляд, особливо на фоні численних соціальних та правових чинників.

Американський учений резюмує, що комплексна концептуальна й дефініційна проблема шахрайства погіршується ще й тим, що такі прояви суспільно негативної поведінки безпосередньо пронизують чимало сфер суспільного життя, і не в останню чергу режим законодавчого регулювання ринкової економіки. Шахрайство належить до найбільш серйозних, витратних та караних підстав юридичної відповідальності, що поширюється на сучасний корпоративний сектор і фінансові ринки. Шахрайство проникає майже в кожную частину фінансової системи та відносин економічного обміну. Якщо правова система не здатна виробити більш-менш точну дефініцію шахрайства, то ані державні регу-

лятори, ані загалом суспільство об'єктивно не зможуть усвідомити юридичну значущість тих подій, що негативно впливають, скажімо, на національні ринки капіталу і тим більше не зможуть належним чином відреагувати на подібні ситуації [6, с. 521–522].

Демонстративною, такою, що конкретизує запропоновану нами тезу про здебільшого шахрайську, обманну природу економічних злочинів, є збереження у чинному КК України та активне доктринальне опрацювання заборони на фіктивне підприємництво, передбачену ст. 205 КК України. Влучно характеризує ознаку фіктивності у сфері бізнесу Люшняк А. І., вказуючи на «відсутність в осіб, які займаються фіктивним підприємництвом, справжнього наміру здійснювати підприємницьку діяльність, зафіксовану в установчих документах і пов'язану з виробництвом товарів, виконанням робіт або наданням послуг і використанням суб'єктів підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона» [7, с. 107]. Таким чином, власне назва цієї заборони та її офіційний текст, не говорячи вже про наявну практику за нею (яка вказує на основні цілі створення та функціонування фіктивних підприємств – ухилення від сплати податків, шахрайства у кредитно-фінансовій сфері, відмивання «брудних» коштів тощо), яскраво свідчать про один із орієнтирів-попереджень законодавця для представників суб'єктів господарювання щодо недопустимості застосування обманних практик ведення бізнесу.

Коментуючи запровадження кримінальної відповідальності за нові види шахрайських посягань (зокрема, шахрайства у сфері кредитування, шахрайства з використанням платіжних карток, шахрайства у сфері підприємницької діяльності та шахрайства у сфері комп'ютерної інформації), Смолін С. В. пропонує авторське пояснення причин непослідовної (неоднакової) кваліфікації таких злочинів, серед яких: недостатня розробка теоретичних питань кваліфікації обманних майнових посягань; невдала спроба імплементації зарубіжного кримінального законодавства в частині диференціації відповідальності за майновий обман, що потягла за собою певні недоліки у побудові відповідних кримінально-правових норм; використання цивільно-правових конструкцій у диспозиціях кримінально-правових норм (бланкетність), використання поняття «обман» не лише у кримінальному, а й у цивільному

законодавстві. За результатами наукового огляду проблемних питань кваліфікації спеціальних видів шахрайства автор справедливо констатує, що ці проблеми помітно не сприяють одноманітному застосуванню норм кримінального закону, що, своєю чергою, дезорієнтує правозастосовувача, призводить до слідчих і судових помилок і врешті-решт до порушення принципу справедливості й послаблення кримінально-правової охорони відповідних суспільних відносин. виправити ситуацію, вважає дослідник, здатне науково обгрунтоване корегування диспозицій цих заборон або підготовка змістовних актів їх судового тлумачення [8, с. 24–25, 32].

Одним із класичних прикладів сучасного білокомірцевого шахрайства й неприхованої корпоративної жадібності, напевне, може слугувати так звана справа «Wells Fargo» – одного з найбільших банків США і світу, навколо якого восени 2016 р. розігрався гучний скандал. Розслідування федерального регулятора, Бюро фінансового захисту споживачів (англ. – Consumer Financial Protection Bureau) показало, що протягом останніх років банк системно використовував агресивну стратегію так званих перехресних продажів (англ. – cross selling), зміст якої полягав у підключенні діючих та нових клієнтів фінустанови до нових банківських послуг (продуктів), за використання кожного з яких банк стягував комісію. У середньому кількість таких продуктів на одну американську родину становила 8–10, що є найвищим показником на ринку банківських послуг США. Проведена регулятором перевірка показала, що у багатьох випадках (близько 1,5 млн неавторизованих клієнтами нових поточних рахунків, а також 565 тис. випущених кредитних карток також без прямої згоди їх власників) нові послуги (продукти) фактично нав'язувались клієнтам. Також було встановлено, що керівництво банку, знаючи про, м'яко кажучи, неетичну практику роботи з клієнтами, всіляко стимулювало, а в деяких випадках навіть нав'язувало під загрозою звільнення рядовим працівникам філії банку відкривати клієнтам нові неавторизовані послуги (продукти).

Через подібну агресивну ділову практику «Wells Fargo» зміг суттєво збільшити дохід та регулярно оприлюднювати високі показники операційної діяльності, особливо на ринку роздрібних банківських послуг, таким чином постійно збільшуючи свою капі-

талізацію (на сьогодні це банк № 1 за капіталізацією у США) та залучаючи нових інвесторів й клієнтів.

Після низки слухань у Конгресі США та справедливого обурення американського суспільства, що мало результатом найбільш резонансний випадок банківських зловживань з часів кризи 2008–2009 рр., банк був вимушений визнати свою провину в організації неправомірних практик продажу перехресних послуг американським клієнтам. 9 вересня 2016 р. «Wells Fargo» уклав спеціальну угоду про визнання неправомірної поведінки з федеральним Бюро фінансового захисту споживачів та прокуратурою штату Каліфорнія, відповідно до якої банк зобов'язувався сплатити рекордний штраф у розмірі 185 млн дол., а також виплатити компенсації на загальну суму 5 млн дол. тим клієнтам, які були вимушені сплачувати комісії за продукти (послуги), які вони не авторизували і якими фактично не користувались. Також банк зобов'язувався залучити незалежну групу експертів для того, щоб провести комплексну перевірку роздрібного сектору його бізнесу, і звільнити 5300 працівників, які реалізовували клієнтам неавторизовані банківські послуги (продукти) [9]. Згодом стало відомо, що декілька федеральних прокурорів розпочали кримінальне розслідування відносно описаної діяльності «Wells Fargo». Симптоматично, що звернення до поняття шахрайства в економічній сфері і навіть до його англомовної версії «fraud» можна почути навіть із вуст українських високопосадовців під час оцінки показників ділової активності деяких українських компаній та бізнесменів. Так в одному зі своїх інтерв'ю экс-голова НБУ Валерія Гонтарева негативно оцінила сумнівну реструктуризацію Приватбанку у жовтні-листопаді 2016 р.: «Вона була фіктивна: одним фіктивним компаніям було наказано реструктуризувати – вони реструктуризували на інші фіктивні компанії. Один fraud закрили іншим fraud» [10].

Висновки. Підсумовуючи весь спектр розглянутих вище питань, зазначимо, що недоліки законодавчого й конструктивного характеру притаманні, на наш погляд, відповідним заборонам за кримінальним законодавством як України, так і США. Недарма і вітчизняні, і американські вчені-криміналісти піддають послідовній раціональній критиці законодавчі конструкції шахрайських зловживань – і щодо уточнення, з доречним посиланням на док-

тринальні напрацювання і потреби практики, змісту об'єктивних ознак, і щодо належного обґрунтування виду і форми провини, а також додаткових ознак суб'єктивної сторони (*mens rea*), і щодо оптимізації кримінальних санкцій за прояви економічного обману (зловживання довірою), нарешті щодо юридично коректного відмежування економічних шахрайств від суміжних посягань.

Список використаних джерел

1. LaFave W. *Substantive Criminal Law*. Second Edition. St. Paul: West Group, 2003. 731 p.

2. Навроцький В. О. Середньострокові тенденції розвитку кримінального права України. *Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань*: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму (Львів, 23–24 вер. 2011 р.). Львів, 2011. С. 279–282.

3. Безверхов А. Г. Современная уголовная политика в сфере экономики: в поисках адекватной модели. *Российская юстиция*. 2012. № 10. С. 31–34.

4. Котнюк Ю. Фінансова піраміда Флетчера. *Юридичний вісник України*. 2017. № 17.

5. Мовчан Р. О., Дудоров О. О., Дацюк В. Б. Кримінально-правова протидія створенню фінансових пірамід в Україні: сучасний стан і перспективи вдосконалення. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2017. № 2. С. 108–127. URL : http://lsej.org.ua/2_2017/34.pdf.

6. Buell S. What Is Securities Fraud? *Duke Law Journal*. 2011. № 61. P. 511–581.

7. Люшняк А. І. Проблеми існування фіктивного підприємництва. *Форум права*. 2015. № 2. С. 106–109. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_2_19.pdf.

8. Смолин С. В. Проблемные вопросы квалификации специальных видов мошенничества (ст. 159-1–159-6 УК РФ). *Научный портал МВД России*. 2016. № 1. С. 24–33.

9. Rucker P., Freed D. Wells Fargo Will Pay \$190 Million to Settle Customer Fraud Case. URL: <http://www.reuters.com/article/us-wells-fargo-settlement-idUSKCN11E2CJ>.

10. Наибольшим приоритетом в Украине должно быть верховенство права – Гонгарева. URL: <http://interfax.com.ua/news/interview/420919.html>.

Каменский Д. В.

ОБМАН КАК СИСТЕМНЫЙ ПРИЗНАК ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ И США

Статья посвящена сравнительному анализу признака обмана как общего, системообразующего элемента в составах экономических преступлений по

уголовному законодавству України и США. Проанализированы научные позиции отечественных и зарубежных исследователей касательно степени мошеннической природы экономических злоупотреблений в обоих государствах. Приведены практические примеры в пользу тезиса об обмане как содержательной основе и ключевом факторе вне конкретных проявлений экономической преступности. Сделан вывод о свойственности серьезных недостатков как законодательного и конструктивного характера мошенническим запретам по уголовному законодательству как Украины, так и США.

Ключевые слова: экономическое преступление, мошенничество, запрет, сравнительно-правовой анализ.

Kamenskyi D. V.

DECEPTION AS A SYSTEMIC ELEMENT OF ECONOMIC CRIMES UNDER UKRAINIAN AND AMERICAN LAW

The scientific paper is devoted to a comparative analysis of the element of deception as a common, system-forming element in the structures of economic crimes under the criminal law of Ukraine and the United States. The scientific positions of domestic and foreign researchers regarding the degree of fraudulent nature of economic abuses in both countries are analyzed. Practical examples are provided in favor of the thesis of deception being a substantial basis and a key factor beyond specific manifestations of economic crime. Conclusion is made about the inherent nature of serious shortcomings both of legislative and constructive nature inherent in fraudulent prohibitions under criminal laws of both Ukraine and the United States.

Key words: Economic crime, fraud, prohibition, comparative legal analysis.

УДК 343.223(477)

Леоненко Т. Є.,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального, цивільного
та міжнародного права юридичного факультету,
Інститут управління та права Запорізького
національного технічного університету, м. Запоріжжя

МАЛОЗНАЧНІСТЬ ДІЯННЯ В ІСТОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Статтю присвячено дослідженню історії норми про малозначність діяння в історії кримінального права та законодавства про кримінальну відповідальність України, визначенню його ознак, аналізу теоретичних та практичних проблем і шляхів їх вирішення, пов'язаних із застосуванням норми про малозначність, а також вирішенню загальних питань, пов'язаних з поняттям малозначності діяння.

Ключові слова: малозначність діяння, суспільна небезпека, злочинні наслідки.